

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta sociálních studií

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Jana Macurová (UČO 78824)

Mezinárodní vztahy a evropská studia – Mediální studia a žurnalistika

Bakalářské studium

Imatrikulační ročník 2002

BARCELONSKÝ PROCES

EU jako globální aktér (EVS 137)

Referát

V Brně 21. 11. 2004

BARCELONSKÝ PROCES

Středomoří bylo pro Evropu vždy jednou z klíčových oblastí zájmu. A tak se obě strany po léta pokoušely nalézt vhodný způsob vzájemného soužití a spolupráce. Od založení EHS se členské státy Společenství se Středomořím postupně sblížovaly. Spolupráce však byla vedena výhradně na bilaterální úrovni. Zásadní zlom ve vztazích přinesl právě Barcelonský proces, zahájený v roce 1995 Barcelonskou konferencí, která přijala deklaraci zasazující se o vytvoření partnerství mezi státy EU a Středomořím na nové multilaterální bázi. Spolupráce mezi účastníky se měla výrazně prohloubit.

Klíčovým dokumentem Barcelonského procesu je Barcelonská deklarace. Byla přijata na Euro-středomořské konferenci, která probíhala 27. – 28. 11. 1995 právě v Barceloně. Účastníky smlouvy byla tehdejší patnáctka EU a dvanáct států středomořské oblasti: Alžírsko, Tunisko, Maroko, Egypt, Izrael, Palestinská autonomní oblast, Jordánsko, Sýrie, Libanon, Kypr, Malta, Turecko. Barcelonský proces si kladl a klade za cíl prohloubení spolupráce mezi státy, vytvoření oblasti míru a stability, rozvoj regionu v ekonomické i sociální oblasti, posílení demokracie a respektování lidských práv. Nástrojem pro implementaci dohody se stalo Euro-středomořské partnerství se svým plánem a pracovním programem k dosažení cílů. Má tři aspekty:

1. POLITICKÉ A BEZPEČNOSTNÍ PARTNERSTVÍ

Cílem bylo ustavení společné oblasti míru a stability. Státy se dohodly, že v této oblasti posílí vzájemný dialog, političtí představitelé se budou scházet na pravidelných schůzkách. Hlavními principy v této oblasti byly určeny:

- podpora právního a demokratického uspořádání států
- respektování lidských práv a základních svobod (rovnost, pluralita...)
- nezasahování do vnitřních záležitostí ostatních států
- dosahování cílů mírovými způsoby
- spolupráce v oblasti boje proti terorismu, organizovanému zločinu

2. EKONOMICKÉ A FINANČNÍ PARTNERSTVÍ

Cílem v této oblasti bylo vytvoření společné oblasti sdílené prosperity, urychlení socio - ekonomického růstu zemí Středomoří, růst konkurenceschopnosti, restrukturalizace průmyslu a zemědělství, rozvoj venkova, povzbuzení k bližší regionální spolupráci. Klíčovým bodem bylo ustanovení, že do roku 2010 by měla mezi participujícími zeměmi být vytvořena zóna volného obchodu. Nástroje:

- eliminace tarifních i netarifních obchodních překážek
- příliv přímých zahraničních investic
- posílení regionální spolupráce
- modernizace, privatizace, restrukturalizace, harmonizace standardů
- modernizace a restrukturalizace zemědělství, ekozemědělství
- vytvoření Trans – středomořského kombinovaného mořského a leteckého dopravního systému
- napojení středomořských dopravních sítí na Transevropskou síť
- diskuse o otázkách energetiky a zdrojů, telekomunikacích a informačních sítích
- výměna informací v oblasti cestovního ruchu
- otázky životního prostředí – prevence znečišťování ovzduší, problematiky využití půd a vod, prevence a kontrola eroze, lesních požárů, dezertifikace
- racionalizace ve využití vodních zdrojů (klíčové pro danou oblast)

3. PARTNERSTVÍ V SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ OBLASTI

Dialog mezi různými kulturními a náboženskými oblastmi, by měl přispět k vzájemnému porozumění a sblížení lidí. Jako další úkoly si participující strany stanovily posílení lidských zdrojů, respekt sociálních práv, zlepšení pracovních podmínek zaměstnanců, růst zaměstnanosti. Některé z nástrojů:

- vzdělávání a výměnné pobyty studentů (Euro – arabská obchodní škola v Grenadě, program Med-Campus, Euro-středomořský výměnný program mladých)
- informace a prevence ve zdravotnictví
- růst spolupráce policie, justice, celních úřadů, administrativy
- boj proti obchodu s drogami, mezinárodnímu zločinu, korupci
- řešení otázek migrace (program Med-Migration)
- interakce mezi médii (program Med-Media)

Barcelonská konference tak poskytla základ pro proces užší spolupráce mezi účastníky. Tento proces by měl být otevřený a měl by se dále vyvíjet. Ministři zahraničí se pravidelně scházejí (zpravidla jednou za dva roky). Podklady pro jejich jednání připravuje a na implementaci přijatých rozhodnutí následně dohlíží Euro-středomořský výbor pro Barcelonský proces. Kromě ministrů zahraničí se scházejí také ostatní ministři a představitelé států, experti z různých oborů. Kontakty jsou udržovány rovněž mezi jednotlivými parlamenty (Euro-středomořský parlamentní dialog) a dalšími orgány.

Základním finančním nástrojem partnerství je program MEDA, který zahrnuje technickou a finanční podporu participujícím zemím Středomoří. Peníze plynou především do projektů strukturálního přizpůsobování, ekonomické transformace a rozvoje regionů. Aby mohly státy čerpat prostředky v rámci MEDA, musí splňovat čtyři podmínky – 1. postupná liberalizace, 2. demokracie, 3. respektování lidských práv, 4. poskytování informací o tom, jak nakládají s poskytnutou pomocí. V letech 1995 – 1999 činil rozpočet MEDA 3,435 miliard euro, Evropská investiční banka (EIB) poskytla zemím půjčky ve výši 4,808 miliard euro. V letech 2000 – 2006 (MEDA II) je pak na program MEDA vyčleněno 5,35 miliard euro, půjčky EIB ve výši 6,4 milionů euro. Zhruba 90% poskytnutých prostředků bývá určeno středomořským partnerům přímo, bilaterálně. Peníze jsou státům rozděleny podle tříletých Národních indikativních programů (NIP) na bilaterální úrovni a Regionálních indikativních programů (RIP) na úrovni multilaterální.

Barcelonský proces pokračuje. V roce 1997 proběhla konference v La Valettě. Probíraly se hlavně politické a bezpečnostní otázky, cílem další spolupráce v této oblasti mělo být vytvoření Charty míru a stability. Podobnými problémy se zabírala také následující konference v Stuttgartu v roce 1999. O znovuoživení a zhodnocení Barcelonského procesu se jednalo v roce 2000 v Marseille. Na této konferenci také zástupci států apelovali na dokončení Charty míru a stability. Ve Valencii (2002) byl přijat tzv. Akční plán, jednalo se mj. také o vytvoření Parlamentního shromáždění. Na zatím poslední konferenci loni v prosinci v Neapoli byly klíčovými body programu otázky boje proti terorismu. Letos v únoru pak prohlásila připravenost a ochotu zapojit se do procesu Libye.

Na závěr stručně zhodnotím dosavadní průběh partnerství. Je jisté, že užší spolupráce přispěla k nejen ke sblížení zemí, ekonomickému rozvoji Středomoří, ale také k posílení důvěry mezi oběma stranami. Přesto je třeba zmínit některé rozpory, které mezi participanty fungují.

Zatímco pro EU je klíčový první bod partnerství (politika, bezpečnost a stabilita), státy Středomoří považují za nejdůležitější ekonomickou spolupráci. Třetí bod, kulturní spolupráci, chápou středomořské země trochu jako vměšování do vlastních záležitostí. A navíc, EU mírně preferuje tzv. země Maghrebu (Maroko, Alžírsko, Tunisko), k nimž má geograficky i historicky blíže. Státy Mashreku (Sýrie, Jordánsko, Libanon) se více orientují na Arabský poloostrov.